

J. Roig [i Raventós] —que era fill de Sitges, però visqué generalment a Blanes i Costa Brava— donà a Joaq. Ruyra la notícia «*batollar*: batre a força de braç amb els *batolls*» (Ruyra, *O. C.*, 378a), explicant el verb que el mateix Ruyra usà en *La Parada* (p. 174): «les *batollava* i les reduïa a granussa pura». L'alcoià Martí Gadea ens fa conèixer el vell proverbi valencià «a Sen Mateu, verema i *batoll* arreu» — «en vindre eixe Sant és ja temps de veremar les vinyes i *abatollar* les abres, com anohuers, 10 almellers, castanyers, abelloters i avellaners» (*T. del Xè* III, 79). No és evident que ací no tinguem un postverbal en el sentit de 'acte de batollar' (com entén *AlcM*), però més aviat crec que és un antic sinònim de *batolla*, conservat pel llenguatge arcaic dels refranys i proverbis, amb el *batoll* o *batolla* com a símbol del *batollar*. —²⁸ *Abatre's* en document valencià de 1300-1327, *BABL* VIII, 382. En el sentit de 'fer fallida fraudulenta' en el *Consolat de Mar*; «si ell *s'abatrà* e es aconseguit, ell deu ésser pres e més en ferres --- molt comandatari *se abatria* si sabia que algun --- greuge no li'n pogués esdevenir» (cap. 176, ed. Pardessus, p. 201); allí també *abatre* tr. 'rebaixar tant o tant (d'una suma)', cap. 4 (p. 52). —²⁹ «No volria l'anca lavar / ne les cuxes *debetegar*», *Facet*, v. 1474. —³⁰ *Vides R.*: «que's *combata* baronilment», f° 58r2, n. 53, traduïnt «pugnet». —³¹ Després de l'Edat Mitjana en què generalment té sentit més físic, tendeix a fixar-se en el terreny polític-acadèmic: «forts *debats* en oposicions y eleccions entre suaristes y tomistes...», B. de Maldà, *Excursions*, p. 171. —³² «Voldria saber si és la mort o la vida aquesta convulsió que em fa *debategar* ab forsa 'l cor», *Julita*, p. 59. —³³ Conservat només com a terme tècnic de blaquers en la variant *embatir*, *BDC* XIX, 51; *embatida*. —³⁴ «Al seu pare, atacant coratjosament els lladres escala amunt, i morint sense *esbategar*, esclafat pel número», *La Punyalada*, cap. 14, p. 222. Acc. que deu provenir de la d'«aletejar», *esbategar les ales* (*DBal.*, *DFa.*); si bé +*AlcM* no registra una ni altra. —³⁵ «estenen les xarxes en una càbria i l'aire fort les *esbatussa*», oït en el *Palmar*, 1962. —³⁶ Es deu tractar del pas del joc de daus que deduïm del *Folkl. Menorquí* de Camps i Mercadal, en què el dimoni es juga una ànima: «Jugaren i feren els mateixos punts: quedaren *ararol*. Per decidir sa sort, fou precis *rebatre*: el Mal Esperit tirà davant i féu devuit de *rebatuda*. Tothom donà per perdut an es condemnat: en els daus no hi ha més que devuit --- manco es bon amic que jugà els daus ---: dos quedaren amb es sis damunt, i el tercer, desplegant-se, deixà damunt es sis i s'as, és a dir que --- féu denou de *rebatuda*». (II, 30). D'ací una frase proverbial *fer denou de rebatuda*. —³⁷ «L'ou, vol que l'hi rebàtiegue?», sentia jo a Bellestar de la Tinença, 1961. —³⁸ Amb caràcter més impropri, s'empra popularment amb el valor de *debatre*, en la locució *fet i rebatut* (per *f. i deb.*): «li mereix --- de la seua estimada meitat lo calificatiu

de 'tossut' no ab tota la raó puix --- *fet i rebatut* qui sol guanyar és ella», *Julita*, p. 9. —³⁹ «Caída». Pz. Cabrero; 'sotrac, bac, recalçada' em definia Mn. Macabich, 1964. —⁴⁰ Cap. XIV, *O. C.*, 902a. És ben possible que aquesta sigui pertot la locució originària i plena; car si es tracta de batre i bullir farina, es comprèn el matís de confusió, i la idea d'acció mesquina, més que violenta o tràgica, que ací pren el verb *batre*. —⁴¹ Amb el mateix matís, altres parlars italians, i el *gergo*, usen *battifondo* i formes anàlogues, que han passat en les formes *battifondo*, *-ondio*, no sols al lunfardo argentí sinó a l'ús familiar del cast. de l'Argentina, i no sols a Buenos Aires. —⁴² «Amb un *baticor* que no és per dir, En J. estrenygué es rosari --- i digué --- Bruixes? O barruquets?», Castelló, *Rond. Eiv.*, 69. No cal dir que es pronuncia *batikòr* amb -r, almenys fora de Mallorca, i no pas -kò (com *AlcM*). —⁴³ Berceo, *Santa Oria*, 113; *Alexandre*, 1739, 1980. —⁴⁴ No crec, doncs, que encerti Baist, *RForsch.* x, 474, en suposar que és calc de l'italià: ell mateix reconeix que en italià «aviat fou reemplaçat per *battiloros*». «Aviat», eufemisme de què solen servir-se en semblants casos els qui desconeixen el català. —⁴⁵ Ed. Fontserè al marge del seu exemplar del *DOrt.* i *CiFiNat.*, 1932, 116 i gloss. Manca *DFa.* i *AlcM*. —⁴⁶ «J. Mayol, *batifuller* de la ciutat de Barcelona... per 6500 manys de or», any 1774, Serra Vilaró, *Pinós i Mataplana* III, 241. «Tothom venia les velles monedes als *batifullers*; els argenters castellans tingueren necessitat de posseir pesals contrastats per poder rebre els reals d'argent i les corones d'or», Mateu, *BSCC* XIV, 145. —⁴⁷ «Un *batiport* del pontó e sinch scales de fusta mal escalonades, sutils», «dos pales de rems sotils e un calcés de galera e dos trossos d'escala e dos *batiports*». A Sant Pol, on els pescadors me'l descriuen (1928) com «el remig més acostat a proa» (metonímia, perquè allí s'obre un *batiport* en les naus més grosses), pron. *bàtipòrt*. A Blanes, J. Ruyra defineix «porta d'una trapa: sol estar unida amb frontisses a un dels quatre muntants del marc de la trapa i s'obre en amunt; conjunt de peces que forma la tapa d'una escotilla en un bastiment...», més detalls, en Joaq. Ruyra, *O. C.*, 849b i 848b. A Mallorca passa a designar trapes fora de mar, per ex. en una cova (veg. la rondalla de l'Arx. Lluís Salvador, p. 171). A Eivissa una petita obertura dins una finestra, o bé un porticó d'aquesta (una xicoteta es pentina «amb es mirai penjat en es *batiport* de sa finestra», Castelló, *Rond. Eiv.*, 54). —⁴⁸ «Costum tan cristiana --- la practicaven los nostres antepassats estant plens de salut, no exposant-se a que, agafant-los un *batistol*, se n'ansen recte a l'infern», Vergés i Paulí, *Espurnes de la Llar*, v, 39.

Batut, V. *batre* i ('peça sota el casc'), V. *bagul Batuta*, V. *batre*